Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym
Palestyny i Bliskiego Wschodu
Komitet redakcyjny: Leon Lewite, Józef Thon.

Rok VI | Warszawa, październik 1937 | Nr 10.

TREŚĆ NUMERU:

Z. ABRAMOWICZ (Jerozolima)

MECHANIZM ŻYDOWSKIEJ GOSPODARKI W PALESTYNIE

Jak funkcjonuje organizm żydowskiej gospodarki w Palestynie; jaki związek jest między jego poszczególnymi składnikami; jaka jest równowaga między tymi składnikami? Dopiero gdy te zasadnicze przejawy życia gospodarczego Iszuwu zostaną należycie zrozumiane, wówczas jasne staną się wytyczne gospodarcze, których brak tak często poruszany jest na zebraniach publicznych.

Niestety, nie posiadamy dostatecznych danych, któreby pozwalały na właściwą ocenę czynników, wpływających na proces żydowskiego życia gospodarczego w Palestynie. Jednakże fakty już zgromadzone umożliwiają nam sformułowanie niektórych wstępnych obliczeń, które mogą służyć jako podstawa do oceny warunków istniejących.

Podział strukturalny.

Przybliżony obraz struktury gospodarczej Iszuwu w Palestynie daje się uzyskać z poniższego zestawienia ludności zarobkującej w poszczególnych dziedzinach gospodarki w końcu r. 1935:

Rolnictwo	16,1%
Przemysł i rzemiosło	24,5%
Ruch budowlany	13,3%
Transport	5,9%
Handel	17,0%
Różne (wolne zawody, służba domowa itd)	23,0%

Od r. 1935, w którym to zestawienie zostało opracowane zaszło w strukturze zawodowej Iszuwu znaczne zmiany. Wskutek ograniczonej kwoty imigracyjnej, do której przyłączyło się silne zapotrzebowanie rąk roboczych, szczególnie w ruchu budowlanym, robotnicy żydowscy skupili się przy bardziej dochodowych zajęciach miejskich. Wypadki r. 1936 odwróciły tę tendencję. Rozruchy bowiem wpłynęły na bardziej zrównoważony i pewniejszy układ żydowskich sił gospodarczych w Palestynie. Jaskrawa zmiana zaznaczyła się wówczas we wzroście ilości żydowskich robotników rolnych, rekrutujących się głównie z rzesz robotników budowlanych, którzy obecnie mieli słabsze możliwości znalezienia zatrudnienia w ograniczonym ruchu budowlanym. Powyższe przewarstwowienie znalazło swój wyraz w zestawieniu struktury zawodowej Iszuwu, które zo-

stało przedstawione na konferencji Ogólnej Organizacji Robotniczej w marcu r. 1937.

Obliczenia te wskazują na wzrost ilości najemnych robotników z 5.000 do 12.000 i wzrost rolników wśród ludności robotniczej do 25%. Jednocześnie ilość robotników w przemyśle budowlanym spadła z 16% do 10%. Ciekawym zjawiskiem jest wzrost ilości żydowskich robotników okrętowych i portowych, a mianowicie z 650 do 1.600, oraz tragarzy z 200 do 750 etc.

Należy jednak wziąć pod uwagę, że cyfry powyższe odnoszą się tylko do ludności robotniczej, a w uzyskaniu ogólnego przeobrażenia struktury zawodowej miarodajnym jest jednak materiał tyczący się całej ludności Iszuwu. Ogólna ilość żydowskiej ludności zarobkującej obliczona jest na marzec 1937 na 160.000 osób, z których 104.000 osób było robotników lub stale zatrudnionych pracowników zgodnie z danymi Organizacji Robotniczej w marcu 1937. Żydowska ludność rolnicza obliczana jest na 41.000 osób w początku roku 1937, z których 14.000 osób było członkami robotniczych osiedli rolniczych, 17.000 zaś osób było najemnymi robotnikami w prywatnych osiedlach (z ogólnej ilości 26.800 robotników zatrudnionych w rolnictwie) i koło 10.000 było niezależnych farmerów wraz z współpracującymi członkami rodzin. Z liczby 41.000 osób należy uwzględnić 3.000—4.000 osób zatrudnionych jedynie sezonowo przy żniwach, a którzy zostali uwzględnieni łącznie ze stale zatrudnionymi. Podobne poprawki należy uczynić dla członków osiedli rolniczych, niezatrudnionych w rolnictwie. Nawet przy uwzględnieniu powyższych poprawek, ilość żydowskich zarobkujących w rolnictwie nie będzie mniejsza niż 32.000, tj. 20% ogółu ludności Iszuwu w Palestynie. Zasadniczy podział żydowskiej ludności zarobkującej będzie wyglądał wówczas następująco:

Rolnictwo	20%
Przemysł i rzemiosło	25%
Budownictwo	8%
Transport	6%
Handel	17%
Różne	24%

Z powyższego wynika, że podział strukturalny ogólnej żydowskiej ludności zarobkującej, odzwierciedlający podobną przemianę w klasie pracującej, wykazuje wzrost udziału robotników rolnych (o około 4%), spadek udziału robotników w ruchu budowlanym o około 6%, stan zaś przemysłu i rzemiosła pozostaje bez zmian.

Udział rolnictwa.

Często spotkać się można z twierdzeniem, że struktura ekonomiczna Iszuwu jest oparta na anormalnych podstawach rolnych. Jakie jest

jednakże kryterium normalności narodowej struktury? Udział zatrudnionych w rolnictwie w stosunku do całej ludności jest w poszczególnych krajach różny, i waha się od 6,8% w Anglii i Szkocji do 76% w Polsce. Jeśli wziąć jakiś standard dla porównania, to oczywiście ten krańcowy wypadek wysoce zindustrializowanej struktury angielskiej, która jest oparta na rocznym imporcie artykułów spożywczych wartości ŁP. 350 milionów, należałoby pominąć. Porównania z drugiej strony nie mogą też być oparte li tylko i wyłącznie na cyfrowych analogiach w stosunku do ludności rolniczej. Jasnym jest, że w krajach, gdzie rolnictwo jest prowadzone systemem ekstensywnym lub b. uwstecznionym, potrzeba więcej ludności rolniczej dla wyprodukowania tej samej ilości dóbr rolnych, niż w krajach przodujących o intensywnej gospodarce rolnej. Niski odsetek ludności rolniczej może być w ten sposób dowodem nie słabości ekonomicznej, lecz dowodem wyższego stopnia rozwoju gospodarczego. Rola, jaką odgrywa ludność rolnicza w gospodarce narodowej w charakterze konsumentów, również nie zależy tylko od jej odsetka w stosunku do ogólnej ludności, lecz jest uwarunkowany stopniem produktywności rolniczej i zdolności zarobkowej. Duża ilość ubogich chłopów ma dla konsumcji produktów przemysłowych mniejsze znaczenie, niż mała ilość ale dobrze usytuowanych farmerów.

Porównania obrotów rolnymi produktami wykazuje np., że w Polsce, gdzie 76% ludności trudni się rolnictwem, dochód brutto z 1 hektara ziemi wynosi tylko ŁP. 13—14. W Niemczech dochód brutto z 1 hektara wynosi ŁP. 30—35, w Danii — ŁP. 50. W Palestynie dochody z jednostki obszaru nie różnią się tak wiele od otrzymywanych w Polsce, wynosząc ŁP. 15—20. W Stanach Zjednoczonych o zmechanizowanym systemie gospodarczym siła ludzka zredukowana jest do minimum, i otrzymuje się dochody o wiele wyższe na głowę ludności wiejskiej. Tym się daje wytłumaczyć fakt, dlaczego Stanom Zjednoczonym wystarczają zbiory produkcji rolnej przy udziale tylko 20% ludności zatrudnionej w rolnictwie, podczas gdy w Niemczech zatrudnionych jest 30%, w Polsce zaś 76%. Iszuw żydowski w Palestynie podpada oczywiście pod kategorią intensywnej gospodarki z wysoką wydajnością. Dochód brutto żydowskiej gospodarki rolnej może być obliczony na ŁP. 3.500.000, przy obszarze około 800.000 dunamów, przeciętny dochód z 1 hektara wynosi ŁP. 44.—, tj. 3 razy więcej niż dochód w Polsce, i około 30—35% więcej niż w Niemczech.

Porównanie z Holandią.

Należy wziąć pod uwagę, że żydowska struktura ekonomiczna może być najlepiej porównana z Holandią, jako krajem o wysokiej dochodowości rolnej, pochodzącej z intensywnej gospodarki prowadzonej na stosunkowo małym obszarze. Z tego punktu widzenia Holandia jest uderza-

jąco podobna do Palestyny. Następująca tabela wykazuje cyfry odnośnie struktury zawodowej w tych dwóch gospodarstwach:

	Holandia 1930	Iszuw w Palestynie 1936
Rolnictwo	20,6%	20%
Przemysł i rzemiosło	38,1%	33%
Transport	7,6%	6%
Handel	15,8%	17%

Tabela ta wykazuje jednakowo ukształtowanie się struktury w obu tych krajach. W dziedzinie transportu żydowska Palestyna znajduje się w tyle ze względu na początkowy zaledwie ruch okrętowy i mały procent Żydów zatrudnionych na kolejach. Holandia, podobnie jak Palestyna, importuje pewne produkty gospodarki rolnej ekstensywnej, jak zboże, i eksportuje produkty gospodarki intensywnej, jak artykuły mleczarskie, kwiaty, warzywa etc. Bilans handlu artykułami rolnymi, jednakże, jest dodatni dla Holandii (300.000.000 guldenów eksportu rocznie wobec 230.000.000 importu rocznego).

Struktura ekonomiczna Stanów Zjednoczonych z jego różnymi jednostkami jest oczywiście na zupełnie innym poziomie, lecz jest bardzo ciekawa ze względu na wysoce samowystarczalną gospodarkę. Z importem wartości 3—4% wartości produkcji i eksportem 45% gospodarka Stanów Zjednoczonych jest w wysokim stopniu samowystarczalna. Wewnętrzne funkcjonowanie gospodarstwa jest zapewnione przez następujący podział strukturalny ludności zarobkującej:

Ludność zarobkująca w U. S. A. w 1930 r.

Rolnictwo	— 22%
Przemysł i rzemiosło	— 30,7%
Transport	— 7,9%
Handel	— 13,2%

Proporcje te, na których Stany Zjednoczone opierają swoją samowystarczalną gospodarkę, nie bardzo odbiegają od tych, jakie istnieją w żydowskiej Palestynie. Nie wgłębiając się zbytnio w porównania między tymi dwoma gospodarstwami, należy stwierdzić, że stosunek wartości brutto produkcji rolnej do wartości netto produkcji przemysłowej jest do pewnego stopnia analogiczny, wynosząc w U. S. A. 1 : 15, i 1 : 14 w Palestynie. To wykazuje, że słabości żydowskiej gospodarki nie należy doszukiwać się w dysproporcji między przemysłem a rolnictwem.

Żydowska wymiana handlowa.

Rozwój obrotów handlowych żydowskiej Palestyny winien być oparty na obliczeniach udziału żydowskiej ludności w ogólnym handlu i rozmiarze transakcyj handlowych z ludnością arabską. Wartość importu, przeznaczonego dla żydowskiej konsumcji może być obliczona na około ŁP. 10.000.000 z całego importu, który wyniósł w r. 1935 ŁP. 17.853.000. Do tej sumy należy uwzględnić wartość zakupów dokonywanych w firmach arabskich, obliczanych na ŁP. 700.000.

Z drugiej strony eksport żydowski może być obliczony na ŁP. 2.200.000 wobec całego eksportu Palestyny, wynoszącego ŁP. 4.200.000. Żydowskie towary sprzedawane ludności arabskiej (wyroby gotowe) obliczyć można na ŁP. 1.000.000. Następująca tabela wykazuje obliczone obroty handlowe żydowskiej gospodarki w Palestynie z krajami zagranicznymi i arabską ludnością:

	Import 1935	Eksport 1935
Kraje zagraniczne	ŁP. 10.000.000	ŁP. 2.200.000
Ludność arabska	ŁP. 700.000	ŁP. 1.000.000
	ŁP. 10.700.000	ŁP. 3.200.000

Rozważając obroty żydowskiej Palestyny na odcinku zagranicznym import obejmuje: a) ŁP. 3.500.000 — wartość materiałów budowlanych, surowców i urządzeń dla krajowego przemysłu, rolnictwa i transportu; b) artykuły spożywcze — ŁP. 2.500.000; c) gotowe wyroby — ŁP. 3.500.000 — 4.000.000. Żydowskie zakupy czynione u ludności arabskiej w Palestynie wynoszą około ŁP. 500.000 produktów rolnych i ŁP. 200.000 innych artykułów (głównie materiałów budowlanych i niektórych surowców etc.). Żydowski eksport w r. 1935 w cyfrach zaokrąglonych obejmował ŁP. 400.000 produktów przemysłowych, ŁP. 1.800.000 owoców cytrusowych, ŁP. 1.000.000 wyrobów gotowych sprzedanych na rynek wewnętrzny dla ludności arabskiej. Pozorny deficyt handlu żydowskiej ludności w Palestynie w r. 1935 wynosi do ŁP. 7.500.000. Jednocześnie należy podkreślić fakt, iż wartość netto żydowskiej produkcji rolnej i przemysłowej osiągnęła podobną cyfrę, a mianowicie ŁP. 8.500.000.

Bez wątpienia, w r. 1936 nastąpiła w żydowskim bilansie handlowym poprawa, dzięki zmniejszonemu importowi i zwiększonej żydowskiej produkcji rolnej dla pokrycia zapotrzebowania żydowskiego rynku wewnętrznego. Należy zaznaczyć, że w r. 1936 ogólny import żydowski z krajów zagranicznych i arabskiej ludności wyniósł ŁP. 8.800.000, podczas gdy eksport żydowski wraz ze sprzedażą dla ludności arabskiej wyniósł ŁP.

2.000.000 — ŁP. 2.500.000, dając gospodarce żydowskiej saldo ujemne w wysokości ŁP. 6.000.000.

Uwzględniając saldo handlowe gospodarki żydowskiej w tych dwóch głównych dziedzinach przemyśle i rolnictwie, widzimy, że główny niedobór jest nie na odcinku rolniczym, a przemysłowym. Deficytowe saldo handlowe w rolnictwie żydowskim, które wyniosło w r. 1935 około ŁP. 1.200.000, zostało w znacznym stopniu zredukowane w r. 1936, dzięki zwiększonemu eksportowi owoców cytrusowych, który wyniósł w r. 1936 ŁP. 2.500.000, przy niezmienionym prawie imporcie. Niedobór przemysłowy, który wyniósł ŁP. 5—6.000.000, jest największym ciężarem dla palestyńskiej gospodarki. Żydowski eksport przemysłowy wyniósł w r. 1935 w przybliżeniu ŁP. 1.400.000 wobec łożenia sum za import artykułów przemysłowych w wysokości około ŁP. 7.000.000. W r. 1936 zaznaczył się znaczny spadek w żydowskim eksporcie przemysłowym na skutek zerwania stosunków z Arabami i zwiększonej koncentracji produkcji na rynku wewnętrznym, co wpłynęło na obniżenie sprzedaży żydowskich produktów przemysłowych do ŁP. 500.000. Jednocześnie zaznaczył się spadek żydowskiego importu z zagranicy i od arabskiej ludności w Palestynie do ŁP. 5.200.000, co da niedobór w sumie ŁP. 4.700.000. Wielkie ujemne saldo przemysłowe w żydowskiej gospodarce wynikło głównie na skutek wzmożonej imigracji, dzięki czemu zapotrzebowanie przewyższało znacznie krajowe zdolności produkcyjne. Jasnym jest, że nowi imigranci potrzebują pewnego czasu na urządzenie się i zajęcie pewnej pozycji w ogólnej gospodarce kraju, chociaż już bezpośrednio po przybyciu przyczyniają się do wzmożenia zapotrzebowania. Następnie, żydowska produkcja przemysłowa pod wieloma względami nie osiągnęła jeszcze zupełnie dojrzałości, i inwestycje przemysłowe jeszcze nie dają całkowitej rentowności. Wobec inwestycji w wysokości ŁP. 8.654.000 w żydowskich przemysłach, wartość produkcji przemysłowej wyniosła ŁP. 8.593.000. Stosunek 1 ŁP. zainwestowanego kapitału do 1 ŁP. wydajności jest poniżej normalnego, który na ogół winien wynosić ŁP. 1 kapitału do ŁP. 2 wydajności.

Ogólne zapotrzebowanie żydowskiej ludności na produkty przemysłowe i rolnicze, wraz ze źródłem zakupów, wynosi, jak poniżej:

Ogólne zapotrzebowanie żydowskie w r. 1935

			Źródła pokrycia zapotrzebowania		
			Żyd.	Arab.	Zagr.
Produkty rolne	ŁP.	4.100.000	1.100.000	500.000	2.500.000
Produkty przemysłowe	ŁP.	12.000.000	7.000.000	—	5.000.000
	ŁP.	16.100.000	8.100.000	500.000	7.500.000

Powyższe zapotrzebowanie żydowskie w wysokości ŁP. 16.000.000 w prawie 50% jest pokrywane przez przemysł i rolnictwo żydowskie.

Bilans płatniczy.

Bilans płatniczy żydowskiej Palestyny w r. 1935 w przeciwieństwie do bilansu handlowego, był dodatni. Wielki przypływ nowego żydowskiego kapitału do kraju za pośrednictwem imigrantów, jak również inwestycje kapitałów, wystarczały zupełnie na pokrycie nie tylko wszystkich potrzeb ludności, ale również na zostawienie pewnej nadwyżki. Poniższa tabela podaje w przybliżeniu obliczenia żydowskiego bilansu płatniczego w r. 1935:

Żydowski bilans płatniczy w r. 1935.

Handel zagraniczny	Import	ŁP. 10.000.000
	Eksport	ŁP. 2.200.000
		ŁP.—7.800.000
Wewnętrzny handel arabski	Zakupy	ŁP. 700.000
	Sprzedaż	ŁP. 1.000.000
		ŁP. +300.000
Ruch kapitałów	Przekazy zagran.	ŁP. 500.000
	Przypł. kapit.	ŁP. 13.000.000
		ŁP. + 12.500.000
Wpłaty Arabom (dzierżawa, ziemia, płace robocze)		ŁP.—2.500.000
	Bilans ostateczny	ŁP. + 2.500.000

Obliczenia wykazują nadwyżkę w r. 1935 na około ŁP. 2.800.000. W związku z tym stanem rzeczy ciekawym jest podkreślić stały wzrost depozytów w bankach palestyńskich, które zwiększyły się z ŁP. 14.500.000 w końcu r. 1934 do ŁP. 16.000.000 w końcu r. 1935, i mogą być obliczane pod koniec r. 1936 na około ŁP. 17.000.000. Wypadki ostatnich 18 miesięcy przyniosły zasadniczą zmianę w bilansie żydowskiej struktury gospodarczej, która może mieć wielkie znaczenie dla przyszłości. Dominującym czynnikiem w tej fazie jest regulacja imigracji i wynikający stąd przypływ i odpływ nowych kapitałów. Wobec przypływu kapitałów w wysokości ŁP. 13.000.000 w r. 1935 i ŁP. 7.000.000 w r. 1936, należy przypuszczać, że przypływ nowego kapitału wraz z funduszami narodowymi, które przybędą do Palestyny w ciągu 1937 r., wyniosą ponad ŁP. 4.000.000.

Inną wyraźną zmianą było zerwanie stosunków gospodarczych między ludnością żydowską a arabską. Bilans płatniczy, jednakże, pozostawał

zawsze na korzyść gospodarki arabskiej, która otrzymała w r. 1935 z żydowskiego gospodarstwa ŁP. 2.200.000 jako nadwyżki z wzajemnych obrotów. Z tej sumy oprócz ŁP. 1.700.000 tytułem zapłaty za ziemię, ŁP. 800.000 zostało wypłaconych tytułem płac dla robotników arabskich, komorne za najem u arabskich właścicieli domów.

Również, zmniejszona imigracja i zredukowany przypływ kapitałów wpłynęły na automatyczne skurczenie się importu. Oczywistym jest fakt, że dla korzystniejszego ukształtowania się warunków ekonomicznych, uwaga Iszuwu winna być skierowana na możliwości zastąpienia importu produkcją krajową. Import niektórych artykułów winien być zupełnie usunięty.

Minimum importu.

Odnośnie importu artykułów spożywczych należy podkreślić, że przy racjonalnej polityce rolnej, import ten mógłby w znacznym stopniu być zastąpiony produkcją krajową, za wyjątkiem artykułów, które nie są uprawiane w Palestynie, jak ryż, kawa, herbata, cukier itd. Wartość tych artykułów wynosiła ŁP. 500.000 w r. 1935 i ŁP. 470.000 w r. 1936, konsumcja żydowska około ŁP. 200.000. W przyszłości zajdzie konieczność kontynuowania znacznego importu mięsa i bydła. Wydatki gospodarstwa żydowskiego na import tych artykułów wynosiły ŁP. 350.000. Teoretycznie rozważając tę sprawę, można dojść do konkluzji, że w przyszłości import tych artykułów z zagranicy dla żydowskiego gospodarstwa, obecnie wynoszący ŁP. 2.500.000, będzie mógł być zredukowany w pomyślnych warunkach do ŁP. 500.000 — ŁP. 600.000.

Dla przemysłu palestyńskiego trzeba będzie kontynuować import wielu surowców, jak bawełnę surową, metale, paliwo itd. Wartość tych niezbędnych surowców może być obliczona na ŁP. 700.000 — 800.000, przy czym należy jeszcze uwzględnić wartość maszyn i urządzeń (ŁP. 400.000), materiałów budowlanych (ŁP. 300—400.000), benzyny (około ŁP. 150.000), automobili i części (około ŁP. 100.000). W końcu należy uwzględnić jeszcze konieczność importu takich artykułów dla rolnictwa, jak nawozy, maszyny i narzędzia rolnicze itd., wartości ŁP. 500.000. Wartość ogólna koniecznego importu (artykuły spożywcze, surowce i maszyny) dla żydowskiego przemysłu, rolnictwa, budownictwa i transportu, może być obliczona na ŁP. 2.750.000. Na pokrycie tej sumy będzie służył eksport produkcji palestyńskiej, wartości ŁP. 3.000.000 (ŁP. 2.500.000 owoców cytrusowych i ŁP. 500.000 produkcji przemysłowej).

Z drugiej strony, chociaż przypływ nowych kapitałów żydowskich może być w dalszym ciągu redukowany, to jednakże nieprawdopodobnym jest, aby zupełnie ustał nawet przy najgorszych warunkach imigracji. Poza

narodowymi funduszami, więzy łączące już Palestynę i światowe żydostwo zapewnią stały przypływ kapitałów dla zasilania już poczynionych inwestycyj, lub też w niektórych wypadkach dla urządzenia nowych przedsiębiorstw. Przypływ kapitału żydowskiego obliczany na rok bieżący na ŁP. 4.000.000, w wypadku nawet gdyby sytuacja polityczna się nie wyjaśniła, nie spadnie w roku przyszłym niżej ŁP. 2—3.000.000. Kapitały te pozwolą na dodatkowy import towarów nieobjętych wykazem minimalnego importu i na opłacenie świadczeń z zewnątrz, jak za transporty.

Nasz nowy bilans płatniczy, w ramach zakreślonych powyżej, zezwoli na import wartości ŁP. 4—5.000.000, obejmujący ŁP. 1.500.000 produkcji rolnej, ŁP. 3—3.500.000 produkcji przemysłowej i urządzeń przemysłowych, i ŁP. 500.000 na zakup artykułów spożywczych etc. od ludności arabskiej. W tych nowych warunkach zapotrzebowanie krajowe na produkcję mieszanych gospodarstw rolnych zwiększy się o ŁP. 1.500.000 — ŁP. 2.000.000. Wartość żydowskiej produkcji rolnej będzie wówczas wynosiła ŁP. 5—5.500.000 zamiast ŁP. 3.500.000 wynoszącej obecnie, i obejmować będzie ŁP. 2.500.000 za owoce cytrusowe i ŁP. 2.500.000—3.000.ooo za produkty gospodarstw mieszanych.

Luki w krajowej produkcji.

Przegląd zapotrzebowania krajowego i obecnej podaży wskaże na najpoważniejsze braki w krajowej produkcji Iszuwu palestyńskiego. Poniższa tabela wykazuje zapotrzebowanie ludności na poszczególne artykuły spożywcze, oparte na obliczeniach spożycia na głowę ludności przy uwzględnieniu 410.000 ludności żydowskiej w r. 1936:

Konsumcja artykułów spożywczych przez ludność żydowską w r. 1936.

Chleb	50—55.000	ton
Mięso	10.000	„
Ziemniaki	11.000	„
Ryby	2.500	„
Masło	2.000	„
Ser	1.250	„
Mleko	20.000.000	litrów
Produkty mleczarskie (mleko, masło itd.)	72.000.000	„
Jaja	120.000.000	sztuk

Poza tym spożycie warzyw wyniosło ŁP. 600.000 i owoców ŁP. 900.000. Głównymi produktami żydowskich gospodarstw mieszanych są mleko

(30—35.000 litrów), warzywa łącznie z ziemniakami (15.000 ton), zboża (12.000 ton), jaja (30.000.000).

Główne dziedziny „deficytowe", które powinny być rozszerzone, są uprawa zbóż, hodowla drobiu i uprawa warzyw oraz owoców. Postęp w tej dziedzinie może być tylko wtedy możliwy, jeśli po za inwestycjami odpowiednich kapitałów, zostanie wprowadzona racjonalna polityka ochronna produkcji krajowej.

Dla zastąpienia importu artykułów, które mogą być wytwarzane w kraju, produkcja musi być zwiększona o ŁP. 2.000.000, tj. ma wynieść ŁP. 10—11.000.000 zamiast ŁP. 8.500.000, jak obecnie.

Analiza potrzeb konsumcji rynku wewnętrznego na podstawie cyfr importu wykazuje, że główny deficyt w produkcji przemysłowej jest w przemysłach włókienniczym, chemicznym i metalowym. Pożądany wzrost wydajności przemysłowej w tych dziedzinach może mieć miejsce bez inwestowania zbytnio wielkich kapitałów. Gdy się tylko zaopatrzy istniejące przedsiębiorstwa w dostateczny kapitał obrotowy, i sprzedaż będzie lepiej uregulowana, będzie możliwym przy obecnym stanie uprzemysłowienia, otrzymać daleko wyższą wydajność przy wykorzystaniu całej zdolności produkcyjnej. Z drugiej strony, o wiele większych inwestycyj wymagają gospodarstwa mieszane dla zdwojenia swojej produkcji.

Powyższe rozważania odnoszą się do istniejących możliwości dla zaprowadzenia samowystarczalnego gospodarstwa żydowskiego z rolnictwem i przemysłem, pokrywającymi zapotrzebowanie rynku wewnętrznego. Zasadnicze podstawy, na których nasze teoretyczne rozważania były oparte, odnosiły się do następujących przesłanek: przypływ kapitału ŁP. 3.000.000, która to cyfra nie jest przesadzona; eksport owoców cytrusowych analogiczny do r. 1936, i eksport produkcji przemysłowej wartości ŁP. 500.000, również analogiczny do cyfry osiągniętej w r. 1936. Urzeczywistnienie tych postulatów zasadniczych w większym lub mniejszym stopniu pozwalałoby na odpowiednio ograniczone lub daleko idące wnioski.

W powyższym artykule podaliśmy jedynie ogólny zarys celów, do których żydowska planowa gospodarka winna dążyć w obecnym okresie przejściowym. Przygotowanie szczegółowego planu wymagałoby oczywiście bardziej wnikliwego zbadania wielu czynników, których wpływ został tutaj wzięty pod uwagę jedynie w przybliżeniu.

A. IDELSON, dyr. nacz. „Palestine Airways".

LOTNICTWO HANDLOWE W PALESTYNIE

Dwa największe szlaki powietrzne krzyżują się w Palestynie. Imperial Airways w swych lotach od jednego do drugiego końca brytyjskiego imperium połączyły Londyn z Indiami, w dalszym zaś ciągu z Australią po przez Palestynę. Linia zaś holenderska K. L. M. prowadzi przez Palestynę z Amsterdamu do Indyj Holenderskich. Oba wymienione towarzystwa wybrały Palestynę za miejsce lądowania ze względu na jej korzystne położenie geograficzne. Znalazły one w Palestynie, poza jej rolą tranzytową, poważny czynnik handlowy, zwłaszcza w poczcie lotniczej, która stała się dla nich źródłem znacznych dochodów. Podobnież egipskie linie lotnicze Misr Airworks, uruchamiając służbę na Środkowym Wschodzie, początkowo uważały Palestynę za kraj tranzytowy, następnie zaś odkryły, że odgrywa ona poważną rolę handlową nie tylko ze względu na pocztę ale i przez ruch pasażerski.

W ciągu 1937 r. uruchomiono po raz pierwszy dwie nowe linie, dla których Palestyna stała się punktem końcowym. Samoloty Polskich Linij Lotniczych „LOT" połączyły Palestynę z Warszawą i Bukaresztem, zaś włoskie towarzystwo Ala Littoria uruchomiła specjalną służbę lotniczą z Hajfy do Brindisi. Fakt, że dla obu tych linij Palestyna stała się krajem przeznaczenia, jest jaskrawym dowodem poważnej roli Palestyny w międzynarodowej komunikacji lotniczej, po pierwsze ze względu na znaczną ilość poczty, po drugie jako kraj, który dostarcza towarzystwom lotniczym podstawową ilość pasażerów.

Palestyna poczęła więc nie tylko wywierać wpływ na międzynarodową komunikację lotniczą, ale sama w poważnym stopniu korzystała z dobrodziejstw transportu lotniczego. Przyśpieszenie komunikacji międzynarodowej odgrywa poważną rolę dla każdego kraju i w konsekwencji wpływa na wzmożenie stosunków handlowych między poszczególnymi państwami. Jeżeli się rozważy, w jak poważnym stopniu struktura gospodarki palestyńskiej jest zależna od stosunków z zagranicą, wówczas potrafi się ocenić potencjalną wartość transportu powietrznego dla życia ekonomicznego kraju. Dla kraju o poważnym przypływie kapitału zewnątrz, o poważnym imporcie towarów dla potrzeb przemysłu, rolnictwa i ogólnej konsumcji, nie może pozostać bez znaczenia każdy ruch, który by zbliżył Palestynę do źródła tych artykułów. Przeto też Palestyna jest silnie zainteresowana wszelkimi udoskonaleniami w dziedzinie lotnictwa.

Rok 1937 posiadał w ogóle historyczne znaczenie dla lotnictwa. Może najbardziej doniosłym ulepszeniem jest nowy plan pocztowy Imperial'u, zgodnie z którym, począwszy od bieżącego roku cała poczta pierwszej kla-

sy będzie rozprowadzona w W. Brytanii i w całym imperium drogą lotniczą bez żadnej dopłaty. Flota nowouruchomionych nowoczesnych statków powietrznych będzie przewoziła pocztę i pasażerów z Anglii do południowej Afryki i Australii. Rok 1937 odznaczył się również wspólnymi lotami próbnymi Imperial Airways'u i Pan-American Airways'u jako wstępu do uruchomienia regularnej transatlantyckiej powietrznej służby handlowej. Komunikacja ta połączy Palestynę i Stany Zjednoczone w ciągu 2½ do 3-dniowego lotu.

Wydarzeniem lokalnym o poważnej doniosłości była inauguracja w roku bieżącym w Palestynie cywilnego portu lotniczego w Lyddzie, który w świetle najnowszych urządzeń nabrał specjalnego znaczenia. Port lotniczy w Lyddzie jest obecnie wykorzystywany tylko do lądowania, w dzień, zaś, gdy wszystko zostanie wykończone, tj. w ciągu 18 miesięcy będzie on przystosowany do lotów dziennych i nocnych. Lydda jest faktycznie największym portem między Croydon i Singapore.

Należy przy tej okazji powinszować Rządowi Palestyńskiemu i Dyrektorowi Lotnictwa Cywilnego majorowi D. W. Gumbley'owi, dzięki wysiłkom których Palestyna stanie się poważnym centrum światowej awiacji. Z chwilą powiększenia ilości samolotów, zwiększenia szybkości oraz wprowadzenia lotów nocnych, wiele stacyj pośrednich okaże się zbytecznymi. Nowoczesne doskonałe wyposażenie portu lotniczego będzie dominującym czynnikiem przy wyborze miejsca pośredniego lądowania i z tego też względu Palestyna, leżąca w połowie drogi powietrznej między wschodem a zachodem, ma zapewnioną przyszłość. Drugim czynnikiem, który odegra poważną rolę w przyszłości, to urządzenie portu lotniczego dla statków powietrznych, które coraz częściej używane są na drogach Imperial'u. W Palestynie dla tego celu korzystano poprzednio z jeziora Galilejskiego i po kilkuletniej przerwie obecnie znów ujawniła się jego rola, jako bazy dla hydroplanów, gdy w początkach bieżącego miesiąca pierwszy z nowych statków powietrznych Imperial Airways lądował na jeziorze. Należy się spodziewać, że wkrótce port lotniczy w Lyddzie zostanie uzupełniony przez budowę na wybrzeżu portu dla hydroplanów w najbliższej odległości od portu lądowego.

Mimo, że lotnictwo tak poważną odgrywa rolę w życiu gospodarczym Palestyny, praktyczne zainteresowanie lotnictwem wśród ludności palestyńskiej było przez długi okres czasu bardzo nikłe. Ostatnio ujawniło się pewne zainteresowanie głównie szybownictwem, co wskazuje już na pewien postęp w tej dziedzinie.

Towarzystwo „Palestine Airways Ltd." jest pionierem lotnictwa handlowego w Palestynie. Towarzystwo zostało założone dnia 3 stycznia 1937 r. jako spółka prywatna, związana z towarzystwem „Palestine Air Transport" również spółką prywatną, powstałą niedawno w Londynie.

„Palestine Airways“ rozpoczęły działalność ubiegłego miesiąca z chwilą otrzymania pierwszych dwóch samolotów. Maszyny są dwumotorowe Short Scion Juniors zaopatrzone w motory Pobjoy Niagara III i rozwijają przeciętną szybkość 110—115 mil na godz.

Objawem pomyślnym jest, że towarzystwo Imperial Airways zgodziło się być doradcą technicznym i dostarczyło młodemu towarzystwu doświadczonych lotników i inżynierów lądowych.

Towarzystwo, posiadając całkowicie nowe maszyny i korzystając z pomocy technicznej Imperial Airways, gwarantuje maximum bezpieczeństwa i regularności.

Mając na względzie praktyczny program towarzystwa, należy zaznaczyć, że dwie sfery działania mają obecnie w kraju poważne znaczenie. Pierwszą jest praca uprzywilejowana, drugą zaś specjalna służba turystyczna. Odnośnie pracy uprzywilejowanej, towarzystwo powinno zaspokoić nagłe potrzeby komunikacyjne oraz dokonywać pomiarów technicznych i zdjęć z lotu.

Odnośnie służby turystycznej należy wspomnieć, że Palestynę odwiedza rocznie dziesiątki tysięcy turystów, z których wielu może spędzić w kraju kilka zaledwie dni. Należy przeto popierać turystykę lotniczą, przy czym towarzystwo Palestine Airways umożliwi turyście zwiedzenie całej Palestyny w ciągu kilku godzin lotu i odda mu ogólne wrażenie z kraju, jako całości. Zróżniczkowany krajobraz Palestyny może być również z góry nie tylko oceniony, lecz widziany z samolotu nabiera specjalnego uroku.

Towarzystwo uruchomiło regularną komunikację między Tel-Awiwem i Hajfą i rozpatruje sprawę takiej komunikacji między innymi miastami.

Ograniczony obszar kraju i wspaniałe drogi mogą na pewien okres opóźnić ocenę dobrodziejstw komunikacji powietrznej w Palestynie, lecz obecnie daje się już odczuwać potrzeba szybszej komunikacji. Uwaga jest obecnie skierowana na możliwości uruchomienia komunikacji między Jerozolimą a Hajfą, która by połączyła siedzibę rządu z największym portem Palestyny. Podróż między dwoma miastami zostałaby skrócona z 4 do jednej godziny, łącznie z przejazdem z lotniska do śródmieścia. Oznacza to oszczędność sześciu godzin, przy podróży tam i z powrotem, przy czym zbyteczny jest nocleg w jednym z tych miast.

Ważną jest także kwestia ustanowienia komunikacji między głównymi miastami i bardziej odległymi punktami, jak np. jezioro Galilejskie, morze Martwe itp.

Rozwój komunikacji wewnętrznej będzie wymagał odpowiedniej organizacji oraz kilku nowych terenów do lądowania w różnych częściach kraju.

DR SAMUEL STENDIG

NOWE PALESTINICA

Literatura palestyńska rozwija się stale, bo zainteresowanie Palestyną jest coraz silniejsze. *Thomsen* zebrał znowu 240 stron liczący tom, zawierający międzynarodową bibliografię palestyńską lat 1925—1934. Piąty ten tom, wydany w Lipsku (J. C. Hinrich), przy współpracy J. de Groota i A. Gustavsa, świadczy, że o Palestynie wciąż się pisze.

Niektóre książki o Erec są przepiękne. Np. *Heimwärts Nielsa Hoyera* (Ernesta Hartherna), która się ukazała w wiedeńskim wydawnictwie Franza Leo. Jest to nadzwyczaj cenna książka, prawdziwe „document humain". Napisał ją literat żydowsko-niemiecki, który widział Palestynę w roku 1934. A skreślił nie kraj, a ludzi, z którymi rozmawiał, nie fotografował, a dawał przekroje dusz, jak je chwytał na gorąco, gdy wglądał w nie głęboko. Jechał do Palestyny z bagażem Hitlera i rozpakował go przed wybuchem rozruchów w kraju. Jak gdyby otumaniony z wrażeń, nie wgłębiał się w problemy polityczne i gospodarcze kraju, nie rozpatrywał ich krytycznie, a podszedł do kraju żydowskiego, jako literat, którego dusza jest rozdarta, jako *człowiek* przede wszystkim. Przy tym książka ma swój problem: Achaswera-tułacza, bezdomność żydowską i zasymilowanego Żyda niemieckiego. Świat autora rozpadł się, „jego" Niemcy zginęły. Wlał więc w książkę, co w duszy jego wezbrało, zwątpienie swe i ból, tęsknotę i nadzieję. Opisy i zapiski, obrazy kraju i rzuty — to kanwa, na której Hoyer snuje uczucia bezdomnego tułacza. Porywająca to dlatego książka. Jedna z rzadkich.

J. Kasteina „Jerusalem" nie szuka teraźniejszości. Pod tym względem różni się od palestyńskiej literatury doby obecnej. Autor cofa się w swej książce aż do czasów pierwotnych kraju, szkicuje historię narodu żydowskiego, dzieje kraju na przestrzeni wieków. Kastein jest autorem historii Żydów, nic więc dziwnego, że tło „jego" Palestyny jest historyczne, że nazwa dzieła „Jerusalem", to raczej symbol, pars pro toto. R. Löwit we Wiedniu wydał pięknie książkę. Kasteinowi chodzi więcej o związki historyczne, niż o obrazy chwili, teraźniejszość buduje on na historii kraju, dlatego jest jego książka zarysem, szkicem dziejowym starego kraju wiecznego narodu. Ujęcie sprawy inne zatem zupełnie, bo autor szuka związku, szuka sensu w tym, co się przed jego oczyma w Palestynie dzieje.

„The historical connection of the Jewish People with Palestine" — to memoriał Agencji dla Królewskiej Komisji, szkicujący krótko a zwięźle ogniwa, łączące Palestynę współczesną z narodem żydowskim. Jest to właściwie szkic dziejów Palestyny, pobieżny zarys dziejów żydostwa. Roz-

działami krótkimi przebiegamy epoki: biblijną, pierwsze wygnanie, powrót z Babilonu, czasy makabejskie i upadek państwa żydowskiego, epokę rzymsko-bizantyńską, arabską, wypraw krzyżowych, epokę turecką, czasy mesjańskiej repatryacji, aż do epoki odrodzenia narodowego.

Ta książka wspiera walnie drugi memoriał Agencji *„Memorandum submitted to the Palestine Royal Commision on behalf of the Jewish Agency for Palestine“*. Gruby ten tom zawiera same dokumenty. Na 316 stronach żale i ból, raporty i dowody inercji administracji angielskiej, ciągle mowa o deklaracji i mandacie i niespełnieniu obu tych dokumentów historycznych, międzynarodowo zagwarantowanych. Niepodobna zrozumieć wielkiego poświęcenia Iszuwu Palestyny, jeśli się nie zna okoliczności, które odbudowie Palestyny, wśród wrogich nastrojów, towarzyszą. Ogrom dzieła żydowskiego w Palestynie występuje dopiero na jaw w całej swej wyrazistości i wielkości właśnie, gdy przed czytelnikiem leży otwarta księga dokumentów niesprawiedliwości dziejowej wobec Żydów ze strony Albionu.

„Some problems of the Palestine Mandate“ Natana Feinberga to dzieło prawnika, który wykazuje, że w świetle prawa międzynarodowego należy się Żydom zamieszkałym w Palestynie obywatelstwo już z mocy samego mandatu, niezależnie od nadawania obywatelstwa przez Wysokiego Komisarza. Autor wywodzi, że narody należące do Ligi, które podpisały w San Remo mandat palestyński, obowiązane są pomóc w budowie Narodowej Siedziby, a zobowiązanie to związane jest z międzynarodowymi sankcjami. Są to wprawdzie zagadnienia polityczne, które autor omawia, ale uzasadnienie prawne i to prawa międzynarodowego, ma duże znaczenie, bo usuwa dowolność interpretacji mandatu i stwarza sytuację zobowiązań, a nie dobrej woli. Wywody Feinberga, profesora prawa międzynarodowego w Hadze, mają doniosłe znaczenie, argumentowanie nimi wzmacnia nasze pozycje polityczne, osłabiając jednocześnie roszczenia arabskie zniesienia mandatu, sprzecznego jakoby z artykułem 22 Ligi. Raport Komisji Królewskiej świadczy jednak o tym, że argumenty nasze nie przekonały W. Brytanii.

„Le probleme palestinien et sa solution“ (Juifs, Arabes et Anglais en Palestine) Davida Pardo, to monografia, która stara się rozwiązać problem palestyński w oparciu o przyjaźń angielsko-żydowską. Autor wywodzi, że polityka na Bliskim Wschodzie wymaga przymierza żydowsko-angielskiego, jej barometrem nie może być nastawienie arabskie, a Anglia winna orientować swoją politykę właśnie na Żydów, a nie balansować dowolnie. Autor nie szczędzi zarzutów Anglii z tego pokoju. Książka Pardy wyszła w Konstantynopolu, ma ona bardzo duże znaczenie, bo stanowi vademecum całego problemu. Turcja, która za Herzla, stała w centrum zainteresowania Żydów, z uwagi na charakter i władanie krajem, stoi

obecnie na uboczu problemu palestyńskiego, bo nie jest więcej gospodarzem Palestyny; by zatem pouczać, musiał autor ująć całokształt zagadnienia. Słusznie uczynił, dając krótkie i treściwe francuskie kompendium.

Eliezer Prai daje w swej pracy *„Der emes ibes erec jisroel"* marksistyczną analizę ostatnich rozruchów w kraju. Autor reflektuje na czytelnika socjalistycznego. Odsłania intrygi mandatariusza. Reprezentując punkt widzenia „Haszomer hacair", myśli znaleźć pomost między pracującą Palestyną, szczególnie jej częścią socjalistyczno-rewolucyjną, a socjalizmem międzynarodowym. Pragnie udowodnić, że syjonizm ma wspólne interesy z socjalizmem światowym. Wywodzi, że gdyby antysemityzm zanikł, nie zanikłaby kwestia żydowska, że jedynie terytorium Palestyny może problem żydowski załatwić; autor ma jednak na myśli Palestynę socjalistyczną. Praca Prai'ego jest zatem wybitnie partyjną.

N. Majzla „Teg un necht in emek" — to reportaż. Podążamy za autorem wzdłuż doliny Jezreel, od Szeich Abrik aż do Daganii. Wycinek kraju — żywo i spokojnie odmalowany. Wrażenia, opisy, żywe obrazy; podziw dla kwucy i jej dzieła, podziw dla dzieci — sabrów. Noc w En-Charod; burzliwe czasy i rozruchy. A kwuca żyje, rozwija się, mimo liczne problemy, kolizje, konflikty i próby, na które jest codziennie wystawiona. To żyje Palestyna! nowa Palestyna. Majzel w sposób causerski pisze, jak Nomberg w swoim czasie, w swoim reportażu „Erec Jisroel, Bilder un eindrikn".

Żałować jednak należy, że literatura palestynograficzna nie dociera do rąk żydowskiego czytelnika, co więcej, książka o współczesnej Palestynie jest, w wielkim nawet mieście, rzadka, a tu ciągle się ukazują nowości. Niemal każdy numer znakomitego *„Biuletin bibliografi" szel Haarcheion hacioni* wskazuje nowe pozycje, ale cóż kiedy owe sionistica i palestinica, przez biuletyn ten dwumiesięcznie wykazywane, przez Biuletyn pilnie gromadzone, nie dochodzą do nas. Prasa żydowska przemilcza je, nawet nie notuje ich ukazania się. Niestety! A szkoda, bo dla każdego jest odpowiednia książka. Ktoś może zaglądnąć do *A. Rewuckiego „Dos naje Erec Jisroel"*, inny może się rozczytać w *Else Lasker-Schüller „Hebräerland"*.

W. Filochowski daje w swej pracy *„Ziemia dwakroć obiecana"* notatki z podróży. Jest to reportaż palestyński Gazety Warszawskiej. Żyd przez małe ż, błędy drukarskie i rzeczowe, epiteta endeckie, np. koszermajster (5), niemniej stara się autor być „obiektywny". „Gdzie się podziała rasowa krzykliwość, nerwowość", pyta na stronie 14. Działa na niego przemiana Żyda, autor stoi pod silnym wrażeniem potężnego dzieła odbudowy kraju, i duszy żydowskiej. Opisuje kolonie, jak je widzi, myląc się jednak w sądach. Np. odnośnie do Daganii, która jest dla niego „osadką komunistyczną". Chalucę identyfikuje z socjalistką, rozumie jednak w dal-

szych opisach, że entuzjazm narodowy nie sprzyjał nauce Lenina, podkreśla, że o wszystkim w Palestynie „decyduje żydowski interes narodowy“. Ustęp „Grzeczny Zając“ tłumaczy się chyba tym, że autor pisał reportaże dla Gazety Warszawskiej, inaczej nie podobna zrozumieć, po co ten dialog.

Autor „Podróży do Anglii“ Rektor *Josyf Slipyj* napisał książkę o Palestynie pt. *„Pałomnyctwo do światoji zemli“*. Ukraińska literatura o Palestynie jest bardzo uboga, ale jeśli już nawet w Rumunii napisać mógł niejaki Cala Galactionu książkę pt. *„W ziemi obiecanej“*, to tym bardziej spodziewać się można było po X. Slipyju, doskonałym podróżniku i pisarzu, opisu pielgrzymstwa do Ziemi Świętej, przy czym X. Rektor na uboczu tylko traktuje żydowską Palestynę, bo interesowały go, jako księdza, przede wszystkim miejsca święte. W 30 lat po pojawieniu się pierwszej ukraińskiej książki o pielgrzymstwie do Ziemi świętej w Kołomyji, pióra O. Bułki, ukazała się właśnie praca Slipyja. Należy ona zatem, obok książki X. J. Dzerowicza i W. Maciuraka (Jak to Ruś chodyła ślidamy Danyła) i ukraińskiego tłumaczenia dzieła Sven Hedina „Jerusalem“, do rzadkich kruków. Dlatego to większą książce poświęcam uwagę, zwłaszcza, że X. Slipyj odnosi się w swej pracy przychylnie do Żydów. Dla Ukraińców jest ta książka jedynym bodaj vademecum po kolonizacji żydowskiej w Erec, może po raz pierwszy zapoznają się dzięki niej z Palestyną dni naszych. Znaczenie więc tej książki jest, zdaniem moim, duże.

Zgoła inną jest książka *X. P. Stacha „Podróż naukowa do Ziemi Świętej“*, która niedawno wyszła we Lwowie. Jest to opis podróży księży, zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Teologiczne we Lwowie. Potężny ten tom (480 stron), to plon wycieczki naukowo-religijnej, zdobycze emocjonalne, religijne i naukowe pielgrzymki 54 pątników chrześcijańskich. Jest to sprawozdanie duchowieństwa, pisane dla duchowieństwa. Autor podzielił opis na trzy części, najprzód przedstawia podróż do Ziemi Świętej, po tym obrazuje stosunki tam panujące, w końcu snuje myśli i wrażenia na temat samej wycieczki. Zbyt szczegółowe ujęcie niektórych epizodów, usprawiedliwione jest tym, że poprzednio drukował X. Stach wiele z swej książki w formie artykułów w „Gazecie Kościelnej“, nadto tym, że był kierownikiem imprezy. Wielka ilość szczegółów, ściśle kościelnych, usprawiedliwiona jest specjalnym charakterem książki. Przeznaczona ona jest przede wszystkim dla duchowieństwa. Ton opisu causerski, kolejność, wedle szlaku okrętu i tury. Tu i ówdzie obrazki z kraju; tu i ówdzie teksty przemówień łacińskich Prof. Stacha do najwyższych osób Kościoła w Jerozolimie. Jerozolima sama zajmuje w książce poczesne miejsce, nic dziwnego; X. Stach bowiem wyraźnie pisze, że dla lepszego zrozumienia Biblii należy zwiedzić Ziemię Świętą; lepiej się wówczas zrozumie topografię i archeologię biblijną — powiada. Mam jednakże duże

zastrzeżenie do sądu X. Stacha, wyrażonego na stronie 469 w sprawie miejsc świętych. Jest to sąd krzywdzący. Żądanie to samo na stronie 470 jest nieusprawiedliwione, bo Żydzi mają *pełne zrozumienie* dla świętych miejsc w kraju. Nie trzeba „zneutralizowania Palestyny".

Nie trzeba specjalnie dodawać, że w wielkim tym tomie żydowska Palestyna dochodzi mało do głosu.

Chcę niniejszy przegląd najnowszej literatury palestynograficznej zakończyć omówieniem dzieła *Artura Ruppina „Szloszim sznot binjan Erec Jisrael"*. Schocken, który w Berlinie wydaje pierwszorzędne judaica, ogłosił w Palestynie w filii swej wartościową książkę największego speca kolonizacji palestyńskiej. Zaiste ładny to prezent od Agencji, K.K. i K.H., złożony Ruppinowi w 60-cie jego urodzin i 30-lecie pracy nad odbudową Erec. Dzieło — naukowe, mapy dobre; papier, druk, skorowidz, układ pracy; tematyka — wszystko składa się na piękną książkę, której ukazanie się zbiega się niestety z raportem Komisji Królewskiej i próbami okrojenia i podziału tego kraju, dla którego całe swe życie trudzi się nasz „kolonizator" Ruppin. Trochę cyfr, trochę listów, artykułów; dużo myśli i uwag o niemieckim kolonizatorze, którego Hitler przysłał do Palestyny; szkic historyczny kolonizacji i opis jej dróg, wiele mów okolicznościowych i kongresowych. A znamy te jego przemówienia, te z jednej bryły ciosane, te z wielkim znawstwem wypowiadane; wiemy ile w nich tkwi socjologii, ile psychologii, ile rolnictwa i sztuki kolonizacyjnej, wiemy, jaki ogrom doświadczenia w nich się zawiera. Toteż jest książka ta vademecum dla działaczy kolonizacyjnych w Erec i gdy ktoś chce poznać Ruppina głębiej, niż go dotąd zna, a znany jest on dobrze żydostwu, znane są dobrze jego zasługi, pozna go z tej książki więcej, niż z wykładu jego socjologii, czy z jego książek o kolonizacji. Bo tu przemawia do nas Ruppin, wielki człowiek czynu, który nam oddał, co najważniejsze — ziemię. I gdybyśmy ziemię naszą pokochali, jak on, mielibyśmy warstwę rolniczą większą, niż mamy w Palestynie w chwili obecnej. Co do wydawnictwa samego, stoi ono obok tych z Berlina w szeregu pierwszym.

Wspomnieć mi jeszcze wypada palestynografię, którą znajdujemy w dziele *E. Kalta* pt. *Archeologia biblijna*. Jest to przekład niemiecki, dokonany przez Koło Biblistów U. U. J. Zamieszczona palestynografia obejmuje geografię i demografię Palestyny, stanowiąc doskonałe kompedium wiadomości o Palestynie historycznej. Książka jest naukowym przedstawieniem całokształtu życia narodu żydowskiego od jego początków aż do upadku państwowości. Uważam dzieło to za bardzo cenne, bo w sposób zwięzły daje duże możliwości porównania Palestyny dawnej z dzisiejszą. Inicjatywę X. Prof. Archutowskiego należy przyjąć z uznaniem i podkreślić szczególnie trud Koła Biblistów.

KOMUNIKATY
Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej

WIZYTY W IZBIE.

Ostatnio odwiedzili Izbę m. in. następujący goście: Dr Bernard Hausner, b. Konsul R. P. w Tel-Awiwie, inż. Salomon Dyk, ekspert Departamentu Kolonizacyjnego Agencji Żydowskiej, dr Z. Zieliński, delegat Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie, inż. K. Kisielnicki, dyrektor Zrzeszenia Wytwórców Kompletów Skrzynkowych.

INTERWENCJE ZARZĄDU IZBY.

W wyniku uchwał Prezydium Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej odbyli z ramienia Zarządu Izby pp. prezes L. Lewite, wiceprezes M. Friede, dyr. J. Thon i wicedyrektor A. Anker szereg konferencyj, dotyczących aktualnych stosunków gospodarczych polsko-palestyńskich, spraw kontyngentowych, spraw rozrachunku polsko-palestyńskiego, usprawnienia komunikacji między Polską a Palestyną i innych.

Konferencje z delegatami Izby odbyli na terenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu pp. naczelnik T. Łychowski, radca J. Wojstomska, radca K. Pańczuk; na terenie Min. Poczt i Telegrafów: nacz. Wydziału Poczt, René Machalski; na terenie Polskiego Instytutu Rozrachunkowego: nacz. dyr. A. Siebeneichen, dyr. Bielobradek, dyr. A. Minkowski, dyr. St. Rościszewski, kierownik Wydziału Palestyńskiego K. Tomala; na terenie P. L. L. „Lot“: dyr. mjr. L. Seifert i dyr. T. Ciągliński.

POSIEDZENIA KOMISJI SPECJALNEJ DLA SPRAW CLEARINGU POLSKO-PALESTYŃSKIEGO.

W dniach 11 i 18 października b. r. odbyły się pod przewodnictwem kolejnym p. Jadwigi Wojstomskiej, radcy Ministerstwa Przemysłu i Handlu, i dr St. Stogi, radcy Ministerstwa Przemysłu i Handlu, posiedzenia Komisji Specjalnej dla spraw clearingu polsko-palestyńskiego. Z ramienia Izby uczestniczył w posiedzeniach w zastępstwie nieobecnego członka Komisji prez. L. Lewitego, p. wicedyr. Izby A. Anker.

OBROTY HANDLOWE MIĘDZY POLSKĄ A PALESTYNĄ.

Wywóz z Polski do Palestyny we wrześniu r. b. wynosił 811 tys. zł (we wrześniu 1936 — 527 tys. zł), przywóz zaś z Palestyny do Polski 168 tys. zł (we wrześniu 1936 r. — 44 tys. zł).

W okresie styczeń—wrzesień 1937 wywóz z Polski do Palestyny wyniósł 7.040 tys. zł (w tym okresie 1936 — 4.497 tys. zł), przywóz zaś z Palestyny do Polski 5.396 tys. zł (w tym okresie 1936 r. — 5.588 tys. zł).

Należy podkreślić, iż saldo na rzecz Polski w obrotach handlowych polsko-palestyńskich osiągnęło w pierwszych 9 miesiącach 1937 r. 1.644 tys. zł (w tym okresie r. 1936 saldo wynosiło — 1.091 tys. zł).

MOŻLIWOŚCI EKSPORTOWE DO PALESTYNY I CYPRU.

Do Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej wpłynęły ostatnio następujące zapytania z Palestyny:

21/IP/37. Firma palestyńska interesuje się udzieleniem zamówienia na następujące artykuły:

a) watę dla celów leczniczych,

b) rośliny lecznicze.

22/IP/37. Firma palestyńska prosi o ofertę na dostawę 200—250 tonn melasy buraczanej do wyrobu drożdży.

23/IP/37. Dom Agenturowy w Tel-Awiwie interesuje się objęciem przedstawicielstw fabryk polskich na Palestynę następujących artykułów: maszyny do szycia, maszyny do pisania, lodownie, naftowe piece żelazne, aparaty i przybory radiowe, wentylatory, siatki druciane, maszyny do gospodarstwa domowego i hotelowego.

24/IP/37. Firma agenturowa interesuje się otrzymaniem oferty firm polskich na następujące artykuły:

a) tuby dla przemysłu farmaceutycznego, cynkowe, ocynkowane, aluminiowe, i ołowiane ocynkowane;

b) butelki, flaszki i słoiki wszelkiego rodzaju ze szczególnym uwzględnieniem szkła aptecznego;

c) butelki i słoje do wody sodowej i innych napojów chłodzących mleka, wyrobów mlecznych, konserw jarzynowych, konfitur itp.

25/IP/37. Firma palestyńska interesuje się objęciem przedstawicielstw polskich fabryk włókienniczych produkujących towary białe oraz tkaniny wełniane na kostiumy damskie.

26/IP/37. Firma tel-awiwska interesuje się importem z Polski produktów z koziego mleka.

26/IP/37. Firma jerozolimska interesuje się objęciem przedstawi-

cielstw fabryk polskich produkujących następujące artykuły: wyroby bawełniane wszelkie, włączając materiały używane w tapicerstwie, wyroby z naturalnego i sztucznego jedwabiu, naczynia kuchenne i stołowe emaliowane i aluminiowe, przybory i odlewy sanitarne emaliowane, wszelkie wyroby wełniane i półwełniane, gwoździe, siatki druciane.

28/IP/37. Firma cypryjska pragnie uzyskać wyłączną sprzedaż na własny rachunek następujących artykułów:

a) wyroby bawełniane ze sztucznym jedwabiem;
b) wyroby wełniane;
c) tkaniny wszelkiego rodzaju na odzież damską, bieliznę, na podszewki oraz obicia meblowe.

Bliższych informacyj udziela Wydział Handlowy Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej, Warszawa, Fredry 10. Do pisemnych zapytań należy załączyć znaczek na odpowiedź.

STATYSTYKA

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

(wg danych Głównego Urzędu Statystycznego).

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w lipcu 1937 r. w porównaniu z lipcem 1936 r.

Kraje	Lipiec 1936			Lipiec 1937		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	43	286	+ 243	14	886	+ 872
Egipt	1,378	475	— 903	2,811	1,417	—1,394
Syria	333	123	— 210	—	191	— 191
Iran	111	301	+ 190	21	179	— 158
Turcja	231	175	— 56	238	109	— 129
Cypr	26	9	— 17	69	18	— 51
Irak	—	123	+ 123	29	107	+ 78

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w okresie styczeń—lipiec 1937 r. w porównaniu z tymże okresem 1936 r.

Kraje	Styczeń-Lipiec 1936 r.			Styczeń-Lipiec 1937 r.		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	5.486	3,578	—1,908	5,041	5,236	+ 195
Egipt	10,181	3,360	—6,821	11,577	4,720	—6,857
Syria	1,368	965	— 403	1	1,170	+1,169
Iran	504	1,624	+ 1,120	402	5,258	+4,856
Turcja	1,459	1,586	+ 127	4,617	737	—3,880
Cypr	73	93	+ 20	73	60	— 13
Irak	1	402	+ 401	48	760	+ 712

Handel zagr. Polski z krajami Bliskiego Wschodu w okresie styczeń—lipiec 1937 r.
(wg. artykułów)

Artykuły	przywóz		wywóz	
	kwint.	tys. zł.	kwint.	tys. zł.
PALESTYNA				
Ogółem	99,710	5,041	184,233	5,236
sztuk			21,439	
Żyto	—	—	12,970	236
Groch	—	—	232	7
Fasola	—	—	308	13
Mąka żytnia	—	—	10,324	265
Kasza jęczmienna	—	—	47	2
Kasza gryczana	104	5	781	29
Słód	—	—	150	6
Pomarańcze	82,410	4,330	—	—
Grejpfruty	6,781	307	—	—
Cytryny	24	1	—	—
Wiklina	—	—	698	14
Bydło rogate sztuk	—	—	250	72
Kury sztuk	—	—	21,189	48
Masło	—	—	2,576	504
Sery	—	—	177	17
Oliwa	75	17	—	—
Szynki	—	—	47	13
Konserwy mięsne	—	—	112	16
Śledzie, szproty, sard.	—	—	77	11
Wino	328	53	—	—
Drożdże prasowane	—	—	171	15
Brom	14	4	—	—
Karbid	—	—	1,521	35
Przetwory farmaceut.	—	—	13	19
Biel cynkowa	—	—	55	5
Lakiery olejne	—	-	39	6
Skóry bydlęce	144	31	—	—
Tkaniny z jedw. szt.	—	—	2	5
Tkaniny wełniane	—	—	28	48
Tkaniny bawełniane	—	—	355	178
Przędza jutowa i lniana	—	—	146	16
Tkaniny jutowe	—	—	68	5
Bielizna pościel., stoł.	—	—	16	11
Szmaty	20	4	—	—
Zerdzie, drągi, tyki	—	—	2,862	11

Artykuły	przywóz		wywóz	
	kwint.	tys. zł.	kwint.	tys. zł.
Belki, bale sosnowe	—	—	8,566	131
Deski i łaty sosn. świerk. niehebl.	—	—	11,143	144
Deski i łaty dębowe, bukowe	—	—	587	6
Deszczułki do opakowań	97	2	59,484	1.273
Deski i łaty jodł., świerk. hebl.	—	—	785	14
Podkłady kolejowe	—	—	669	6
Forniery	—	—	44	5
Dykty	—	—	15,606	656
Meble gięte i ich części	—	—	270	34
Wyroby koszykarskie	—	—	56	7
Tektura	—	—	120	3
Papier pakowy	—	—	5,017	70
Książki	17	20	83	20
Mater. do szlifow.	—	—	149	19
Przybory sanitarne	—	—	217	14
Wyroby szklane	—	—	348	23
Żelastwo	9,662	131	—	—
Żelazo, stal, walcowane	—	—	35,049	605
Blacha żelazna	—	—	523	13
Wyroby żeliwne	—	—	252	17
Drut żelazny, stalowy	—	—	4,847	65
Rury żelazne, stalowe	—	—	3,960	101
Naczynia blasz., emal.	—	—	117	19
Wyroby z nieszl. metali	—	—	12	7
Wyroby nożownicze	—	—	19	15
Obrabiarki do metali	—	—	87	14
Walce szosowe	—	—	26	31
Żarówki elektryczne	—	—	14	11
Samoloty	—	—	30	104
Zęby sztuczne	1	125	—	—
Płyty gramofonowe	—	—	13	8
EGIPT				
Ogółem	129,502	11,577	823,039	4,720
Nasiona sezamu	150	11	—	—
Gumy wszelkie	3	1	—	—
Rudy manganowe	4	250	—	—
Węgiel kamienny	89	—	7,489	1.128

Artykuły	przywóz		wywóz	
	kwint.	tys. zł.	kwint	tys. zł.
Koks	—	—	9,000	32
Dziegieć, smoły	—	—	281	6
Naftalin oczyszcz.	—	—	40	2
Szynki	—	—	189	46
Konserwy mięsne	—	—	4	1
Chlorek amonu	—	—	30	1
Węglany amonu	—	—	50	2
Biel cynkowa	—	—	14	1
Klej kostny	—	—	40	4
Skóry koźle	8	2	—	—
Tkaniny z jedw. szt.	—	—	2	5
Przędza wełn. czes.	—	—	28	15
Tkaniny wełniane	—	—	178	142
Tkaniny półwełniane	—	—	8	3
Bawełna surowa	46,365	10,952	—	—
Odpadki i wyczeski baw.	149	18	—	—
Tkaniny bawełniane	—	—	3,439	1,561
Welwety, aksamity	—	—	3	2
Tkaniny lniane	—	—	128	53
Materie firankowe	—	—	117	48
Liny, linki, powrozy	—	—	14	3
Cerata, tkaniny olejone	—	—	34	8
Tkaniny impregn. lnian.	—	—	4	1
Szmaty	50	5	—	—
Fryzy dębowe	—	—	364	5
Deszczułki posadzkowe	—	—	1,179	37
Dykty	—	—	11,106	414
Meble gięte	—	—	1,241	184
Wyroby koszykarskie	—	—	31	5
Tektura	—	—	485	11
Papier pakowy	—	—	2,749	51
Wyroby z azbestu	—	—	59	7
Przybory sanitarne	—	—	149	10
Żelastwo	22,285	337	—	—
Żelazo, stal walcow.	—	—	32,273	1,537
Blacha żel. stalowa	—	—	411	9
Wanny żeliwne	—	—	50	2
Drut żelazny, stalowy	—	—	966	23
Gwoździe druciane	—	—	7,441	214

Artykuły	przywóz		wywóz	
	kwint.	tys. zł.	kwint.	tys. zł.
Rury żel. stalowe	—	—	469	13
Kołnierze, kształtki	—	—	43	3
Naczynia blasz., emal.	—	—	875	150
Cynk w blachach	—	—	411	27
Mosiądz, tombak, śpiż	—	—	21	5
Sprężyny meblowe	—	—	494	24
Maszyny drukarskie	—	—	27	6
Części maszyn	—	—	17	8
Wyroby z kości słon.	—	—	1	8
SYRIA				
Ogółem	16	1	66,491	1,170
Słód	—	—	798	31
Cytryny	15	1	—	—
Kakao surowe, suszone	—	—	480	73
Szynki	—	—	10	31
Drożdże prasowane	—	—	30	3
Przędza z jedw. sztuczn.	—	—	27	14
Tkaniny z jedw. szt.	—	—	—	10
Aksamity plusze z jedw. sztuczn.	—	—	1	1
Przędza wełniana czes.	—	—	304	219
Tkaniny wełniane	—	—	346	217
Aksamity, plusze wełn. sztuczn. czes.	—	—	5	6
„ „ baweln.	—	—	1	1
Tkaniny lniane	—	—	59	21
Liny, linki, powrozy	—	—	10	2
Cerata, tkaniny olejone	—	—	7	2
Klepki bukowe	—	—	161	7
Dykty	—	—	6,782	2,224
Listwy, gzymsy	—	—	12	1
Meble gięte i ich części	—	—	91	15
Tektura	—	—	550	12
Papier niebarwiony	—	—	66	3
Przybory sanitarne	—	—	118	7
Naczynia fajansowe	—	—	74	4
Wyroby szklane	—	—	136	6
Żelazo, stal, walcowane	—	—	6,381	130
Wanny żeliwne	—	—	102	5

Artykuły	przywóz		wywóz	
	kwint.	tys. zł.	kwint.	tys. zł.
Gwoździe druciane	—	—	600	20
Rury żelazne, stalowe	—	—	1,613	41
Naczynia blasz., emal.	—	—	177	26
Żarówki elektryczne	—	—	2	1
Berety	—	—	1	1
Guziki	—	—	2	5
IRAN				
Ogółem	1,710	402	185,851	5,258
sztuk	3			
Nasiona buraków cukr.	—	—	244	27
Brzoskwinie i mor. susz.	346	42	—	—
Rodzynki	150	8	—	—
Migdały bez łupin	287	67	—	—
Jądra pestek, śliwek, moreli, brzoskwiń	586	92	—	—
Rośliny lecznicze	4	1	—	—
Agar-agar	10	4	—	—
Szellak, kopale i in. żywice naturalne	117	66	—	—
Gumy wszelkie	205	102	—	—
Chlorek amonu	—	—	58	3
Karbid	—	—	170	4
Karakuły, półkar. sur.	1	11	—	—
Tkaniny wełniane	—	—	148	85
Tkaniny bawełniane	—	—	379	228
Dywany, chodniki	2	9	—	—
Papier	—	—	694	168
Żelazo, stal, walcowane	—	—	3,880	49
Szyny kolejowe	—	—	149,091	3,643
Podkłady kolejowe	—	—	31,171	1,038
Krosna tkackie mech.	—	—	15	8
Części maszyn i aparat.	—	—	1	2
TURCJA				
Ogółem	22,631	4,617	11,602	737
sztuk			12	
Nasiona sezamowe	626	52	—	—
Rodzynki	3,222	325	—	—

Artykuły	przywóz		wywóz	
	kwint.	tys. zł.	kwint.	tys. zł.
Figi suszone	309	22	—	—
Orzechy włoskie	52	13	—	—
Orzechy laskowe	505	133	—	—
Kawa surowa	6	1	—	—
Garbarskie: drewno, kora	3,525	102	—	—
Konie zarodowe sztuk	—	—	12	36
Materiały poler. i szlif. w kawałkach	300	4	—	—
Nafta	—	—	100	22
Liście tytoniowe	2,948	1,576	—	—
Chlorek amonu	—	—	465	20
Węglany amonu	—	—	35	2
Biel cynkowa	—	—	279	21
Ekstrakty garbn. suche	1,824	131	—	—
Kleje płynne	—	—	25	2
Bawełna surowa	9,085	2,175	—	—
Odpadki i wyczeski ba-wełniane	26	7	—	—
Forniery nieklejone	141	71	—	—
Dykty	—	—	527	33
Meble stolarskie	—	—	11	2
Tektura	—	—	180	4
Papier niebarwiony	—	—	66	17
Kamionkowe wyroby	—	—	121	11
Przybory sanitarne	—	—	386	21
Naczynia fajansowe	—	—	43	3
Żelazo, stal, walcowane	—	—	5,007	93
Kształtki, łączniki żel.	—	—	576	65
Cynk w płytach, prętach, gąskach	—	—	3,720	296
Armatura aluminiowa	—	—	1	3
Narzędzia pneumat.	—	—	—	6
Żarówki elektryczne	—	—	43	75
Bębny, kotły	1	4	—	—
CYPR				
Ogółem	1,270	73	1,798	60
Pomarańcze	745	39	—	—
Cytryny	141	11	—	—
Rodzynki	340	18	—	—
Garbarskie: drewno, kora	19	1	—	—

Artykuły	przywóz		wywóz	
	kwint.	tys. zł.	kwint.	tys. zł.
Naftalin oczyszcz.	—	—	10	1
Liście tytoniowe	25	4	—	—
Biel cynkowa	—	—	10	1
Klej kostny	—	—	10	1
Tkaniny bawełniane	—	—	17	8
Dykty	—	—	603	26
Tektura	—	—	213	5
Papier pakowy	—	—	920	13
Naczynia blasz., emal.	—	—	8	1
IRAK				
Ogółem	242	48	9,681	760
Daktyle	239	19	—	—
Chlorek amonu	—	—	70	5
Karbid	—	—	200	4
Karakuły, półkar. sur.	—	—	1	2
Tkaniny z jedw. sztu.	—	—	104	103
Przędza wełn. czes.	—	—	549	252
Tkaniny wełniane	—	—	16	7
Tkaniny bawełniane	3	28	—	—
Cerata, tkaniny olejone	—	—	10	2
Dykty	—	—	8,107	302
Meble gięte i ich części	—	—	442	65
Meble stolarskie	—	—	49	3
Blacha żelazna	—	—	91	2
Naczynia blasz., emal.	—	—	18	3

Handel zagraniczny Palestyny
(wg. danych Palestine Commercial Bulletin).

Handel zagraniczny Palestyny w maju i czerwcu 1937 r.

	maj 1937	czerwiec 1937
	w funtach palestyńskich	
Przywóz ogółem	1,220,896	1,259,606
w tym towarów	1,207.356	1,257,192
Wywóz ogółem	185,850	222,427
w tym towarów	127.390	129,870
Reeksport	39,084	51,931
Tranzyt	58.687	11.429

Przywóz do Palestyny głównych artykułów w maju i czerwcu 1937 r.

	maj 1937		czerwiec 1937	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Ryż	14,197	14,810	12,152	13,365
Pszenica	29,167	29,092	3,742	3,883
Żyto	2,476	2,260	9,759	8,392
Mąka pszenna	21,873	34,064	19,349	29,466
Mąka żytnia	2,319	3,136	2,547	3,538
Bydło (sztuk)	2,006	24,502	2,114	26,195
Drób (sztuk)	54,977	4,595	71,599	6,048
Cukier	21,220	15,450	13,948	11,412
Kartofle	3,186	2,217	2,103	1,144
Rury żelazne, żeliwne	9,648	14,117	9,597	20,610
Żelazo w sztabach i prętach	23,949	21.437	31,566	29,113
Drzewo budulcowe m^3	7,796	19,384	10,635	31,599
Drzewo na skrz. pom. m^3	2,640	11,218	4,467	19,485
Dykty	4,186	7,471	4,169	7,739
Tkaniny bawełniane				
szare	723	6,177	503	4,677
bielone	405	6,965	516	7,939
farb. i druk.	1,801	32,298	1,017	19,321
Tkaniny wełniane	222	14,860	153	9,801
„ z czyst. jedw.	20	1,626	17	1,193
„ z sztuczn. jedw.	380	13,524	376	12,850
Nafta (litrów)	4,489,519	13,597	4,525,287	14,765
Benzyna (litrów)	4,733,267	18,933	4,424,035	17,696
Automobile (sztuk)	143	29,139	136	33,770

Wywóz z Palestyny głównych artykułów w maju i czerwcu 1937 r.

	maj 1937		czerwiec 1937	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Pomarańcze (skrzynek)	—	—	—	—
Grejpfruty (skrzynek)	—	—	—	—
Cytryny (skrzynek)	—	—	—	—
Skóry surowe i suszone	455	2,972	576	4,008
Jelita	—	—	1	54
Wino (litrów)	90	301	67	388
Oliwa jadalna	2	11	5	30
Sezam	2	2,767	2	3,443
Migdały	39	179	20	98
Cement	67,790	13,966	76,880	16,069
Pończochy i skarpetki (tuz.)	134,428	3,511	117,808	3,327
Mydło do prania	86	306	71	347
Zęby sztuczne	—	36	—	95

Handel zagraniczny Palestyny według krajów w maju i czerwcu 1937 r.

	maj 1937				czerwiec 1937			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt
	w funtach palestyńskich							
W. Brytania	243,938	13,790	3.051	11,837	179,326	13,146	2,670	11,071
Niemcy	166,535	3,502	1.353	4,986	232,243	1,600	1,033	2.682
Francja	20,606	3,604	222	—	19,238	4,095	995	75
Czechosłow.	31,143	988	101	—	37,281	889	283	280
Belgia	28,798	465	281	—	54,675	816	525	—
Włochy	21,2[illegible]4	5,895	7	3,859	23,744	8,880	110	7,245
Holandia	14,045	2,495	676	—	16,884	3,697	627	—
Szwecja	6.531	1,175	133	—	9,877	413	141	—
Rumunia	94,365	3,342	167	—	110,883	2,103	79	—
Egipt	54,898	9,139	16.148	1,063	37,213	5,206	26,423	213
Syria	101,283	57,699	8,933	107	103,137	67,103	5,764	131
Irak	41,895	1,047	3,601	21,894	32,047	709	7,579	20,770
Iran	25,432	441	64	—	24,283	8	370	603
Turcja	6,049	6,468	40	—	10,810	8,246	—	—
Arabia	986	41	—	—	721	—	—	—
Polska	28,418	3,284	59	—	38,324	960	852	—

Ruch ludności w Palestynie

(wg. danych „Palestine Gazette")

a) Ogólna ilość przybyłych i opuszczających Palestynę w maju 1937 r.

	Maj 1937	
	Ogółem	Żydzi
Przybyli		
a) Imigranci	1,000	837
b) Powracający po nieobecności pow. jednego roku	78	32
c) Powracający po nieobecności do jednego roku	7,381	1,599
d) Turyści przybyli	7,283	1,162
e) Turyści tranzytem	735	67
Ogółem	16,477	3,697
Wyjechali		
f) Opuszczający kraj na okres pow. jednego roku	171	69
g) Opuszczający kraj na okres do jednego roku	9,688	3,646
h) Turyści wyjeżdżający	10,618	1,445
i) Turyści tranzytem	733	44
Ogółem	21,210	5,204

b) Podział imigrantów według płci.

	Maj 1937			
	Mężcz.	Kobiet	Chłop. do lat 15	Dziewcz. do lat 15
Imigranci ogółem	364	448	96	92
w tym Żydzi	269	407	81	80
Turyści zalegalizowani jako imigranci	43	45	8	7
w tym Żydzi	29	26	1	3
Ogólna ilość zarejestrowanych imigrantów.	407	439	104	99
w tym Żydzi	298	433	82	83

c) Kategorie imigrantów

	Maj 1937			
	imigranci		Tur. zalegal.	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
A (I) Kapitaliści (ŁP 1000 i wyżej)	85	85	25	22
A (I)2 Członkowie rodzin A (I)	83	83	6	2
A (II) Wolne zawody (ŁP. 500)	—	—	—	—
A (II)2 Członk. rodz. A (II)	—	—	—	—
A (III) Rzemieślnicy (ŁP. 250)	1	1	—	—
A (III)2 Członk. rodzin A (III)	—	—	—	—
A (IV) Osoby z min. dochodem ŁP. 4.—	3	3	1	—
A (V) Osoby z kapitałem ŁP. 500.	—	—	—	—
A (V)2 Czł. rodz. A (V)	—	—	—	—
B (I) Sieroty	—	—	—	—
B (II) Duchowieństwo	4	2	5	1
B (II) Członk. rodz. B (II)	7	7	2	2
B (III) Studenci	86	80	3	3
C (I) Robotnicy	120	118	15	7
C (I)2 Członk. rodz. C (I)	72	72	5	2
D Członkowie rodzin mieszkańców Palestyny	439	386	42	20
K. Osoby nie podlegające ustawie imigracyjnej	110	—	—	—

Obieg pieniężny w Palestynie

(wg. danych „Palestine Gazette")

Ilość monet w obiegu w Palestynie w końcu czerwca i lipca 1937 r.

Monety w obiegu	Czerwiec 1937		Lipiec 1937	
	Ilość	ŁP.	Ilość	ŁP.
Srebrne monety				
100 milsów	2,155,000	215,500	2,155.000	215,500
50 milsów	4,018,000	200,900	4,048,000	202,400
Ogółem srebrne monety		416,400		417,900
Niklowe monety				
20 milsów	1,155,000	23,100	1,155,000	23,100
10 milsów	3,230,000	32,300	3,230,000	32,300
5 milsów	4,340,000	21,700	4,340,000	21.700
Ogółem niklowe monety		77,100		77,100
Miedziane monety				
2 milsy	1,496,000	2,992	1,496,000	2,992
1 mils	5,408,000	5,408	5,408,000	5,408
Ogółem miedziane monety		8,400		8,400
Ogółem monety		501,900		503,400
Banknoty w obiegu				
Banknoty:				
ŁP. 100	182	18,200	210	21,000
ŁP. 50	1,487	74,350	1,546	77,300
ŁP. 10	82,534	825,340	82,884	828,840
ŁP. 5	301,371	1,506,855	310,671	1,553,355
ŁP. 1	1,948,830	1,948,830	1,952,030	1,952,030
ŁP. 1/2	577,318	288,659	576,418	288,209
Ogółem banknoty		4,662,234		4,720,734
Ogółem monety i banknoty		5,164,134		5,224,134

Rozkład lotów na linii

WARSZAWA — BUCURESTI — ATHINE — LYDDA

Odl. Warszawa — Bucaresti 1025 km.
„ Bucuresti — Athine 851 km.
„ Athine — Lydda 1311 km.

■ Pon. ▦ Śr. Czw. Ptk.				
8,30	o	**WARSZAWA**	p	13,15
10.05	p	**LWÓW**	o	11,40
10,25	o	**LWÓW**	p	11,20
12,35	p	**CERNAUTI**	o	11,10
12,55	o	**CERNAUTI**	p	10,50
14,50	p	**BUCURESTI**	o	8,55
				Wt. Sr. ■ Czw. ■ Sob.

W dni te — linia obsługiwana tylko do 15.XI.37.

Piątek				14.40
9,30	o	**BUCURESTI**	p	13,05
11,05	p	**SOFIA**	o	12,45
11,25	o	**SOFIA**	p	11,15
12,55	p	**THESSALONIKI**	o	10,55
13,15	o	**THESSALONIKI**	p	9,30
14,40	p	**ATHINE**	o	Wtorek

Sobota				
9,00	o	**ATHINE**	p	15,00
—		**RODI***		—
—		**RODI***		—
15,00	p	**LYDDA (Palestyna)**	o	9,00
				Poniedziałek

*) Na Rodi lądowanie warunkowe.

B. p. OSKAR ROBINSON

Już po zamknięciu numeru doszła nas wiadomość o nagłym zgonie b. p. Prezesa Oskara Robinsona, członka Rady Izby Handlowej Polsko - Palestyńskiej, który zmarł w 43 roku w Wiedniu.

Zarząd Izby wysłał na wiadomość o zgonie zasłużonego członka Rady Izby pisma kondolencyjne do Rodziny Zmarłego.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Fredry 10. — Tel. 246-37, 521-06. P. K. O. 9231.
Redaktor odpowiedzialny: Inż. JÓZEF THON
Wydawca: POLSKO-PALESTYŃSKA IZBA HANDLOWA
Druk. „Monolit", Warszawa, Elektoralna 3, tel. 581-92.